Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 256 (10.639). Львів, субота 14 листопада 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“ Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Восьмиліття „комдиктатури“.

Вісім літ минуло з того часу, як у Росії проголосили більшовики-комуністи зпід стягу Леніна диктатуру пролетаріяту. Офіціяльно її звуть диктатурою робітничо-селянських пролетарів а на ділі це диктатура комуністичної партії, до того російської т. зв. рикапи. Російські комуністи не задоволилися диктатурою в себе, але понесли її в подарунку також тим, що самоозначували себе згідно з большевицьким гаслом „самоопределение вплоть до отделения“. У формі кровавого подарунку понесли російські комуністи свою диктатуру Україні, Грузії, Сибірові, Білорусі та всім иншим країнам, що „самоопреділялися“.

Зібравши до купи усіх, що само визначувалися „вплоть до отделения“, вони приступили до праці над відновою господарського життя, але перш за все у себе в Росії та переважно коштом країв, прилучених до Росії та звязаних з нею формою оригінальної пролетарської унії.

Переломовим у внутрішній політиці СРСР. слід вважати 1920 р., отже рік підписання рижського трактату. Щойно після нього, щойно побивши усіх ворогів, взялися вони за працю над внутрішньою відбудовою і над закріпленням становища СРСР. у міжнародному відношенні. Праця в першому випадку найшла свій вияв у новій економічній політиці т. зв. непі, а опісля нзонепі, а праця в другому випадку виявилася участю СРСР. в европейській політиці. Ґенуя в Рапалльом, договори з Італією, переговори з Англією, Францією і иншими державами дали у висліді не тільки визнання Радянської Унії de iure, але й спричинили цілий ряд торговельних договорів, довели до уділення в самому СРСР. цілого ряду концесій для чужого капіталу (нині є чинних 88 концесій).

Це вплинуло в свою чергу на зріст продукції, на відінову промислу, на внутрішнє господарське скріплення Радянської Унії та започаткувало добу відродження. Нині радянські статистики, роблячи підсумки своєї праці, порівнюють теперішні господарські досягнення з передвоєнними цифрами з 1913 р. Якщо вірити їхнім цифрам, то в порівнанні з 1913 р. сільсько-господарська продукція досягла тепер 71 відсотків, промислова продукція має в цьому році досягнути аж 96 відсотків, а продуктивність самої праці має досягнути ще більше, бо 98 відсотків передвоєнної.

Ці цифри доказують, що комуністична диктатура, пішовши на всякі уступки внутрі, вступивші в компроміс із вимогами життя, находить для себе тверду базу істнування. Виповівши війну світовому капіталові, вона вспіла його знищити тільки в себе, а тепер надробляє втрати концесіями та погонею за закордонними позичками. Великі надії покладають комуністи нині перш за все на американський капітал. Для його позискання розвинули величезну аґітацію серед американських капіталістів, та пошукують шляхів до їх бізнесової психіки навіть шляхом проґаганди в буржуазній пресі.

З боротьби з европейським капіталом комуністи немов би зрезиґнували, бо не вважають його тепер небезпечним для себе, а Наркомфін Сокольніков заявив, що більшовики тепер навіть не пахують на позички в европейських державах, але не тому, що „нам не довіряють“ а тому, що Европа — це „сама біднота (нищета)“. Ось звідки береться та орієнтація на американський капітал. Та невірно думав би той, хто допускав би, що більшовики справді зрезиґнували з боротьби з капіталом. Вся їхня політика скупчена тепер на Сході. Азія — це терен підготовчої кампанії до боротьби з европейськими капіталістичними державами. Успіхи більшовицької політики в Азії наглядні. Її висліди спричинили вже великі клопоти і Англії і Франції і Америці. Параліжувати більшовицькі впливи вони безсильні. Бо на більшовицькі ідейні, а навіть національно-визвольні арґументи — европейські та инші світові потентати не розпоряджають нічим иншим поза гармати. А ця зброя не може віднести ніякої побіди над більшовиками.

Остання поїздка Чічеріна по Европі, його навязування дипльоматичних звязків, його шахування англійської політики на европейській політичній шахівниці це тільки підтримка більшовицької політики в Азії, це тільки спроба прискорити події на далекому Сході.

За восьмиліття свого істнування Радянська унія вспіла досягнути дуже багато, вона зуміла стати рівнорядним чинником на арені міжнародньої політики, вона вспіла здобути собі поважний голос майже у всіх справах та що найважніїше, вспіла закріпити за собою ґрунт у себе дома.

Методи, при яких допомозі більшовики вспіли це все осягнути, грають у даному випадку другорядну ролю. Важним є факт безперечних успіхів більшовизму на внутрішньому та міжнародньому полі.

Всі перипетії України в цілому круговороті тієї комуністичної політики відомі нашим читачам. Вона мала і має матий вплив на весь той процес. Вона є тільки одним зі звен, на якому експериментують сучасні кремлівські потентати. Та всеж не зважаючи на усі ті експерименти світового розміру, Україна живе своїм життям і вона використовує всі можливости, які для неї її розвитку канонізований рикапою режім, вона кріпне, приходить до себе, вона часом обурюється і протестує, та переважно мовчить, збирає й консолідує усі національно творчі сили в імя власного добра і власної майбутности. Україна відпочиває в політичному розумінні, але від часу до часу дає познаки великого внутрішнього процесу, що твориться у душі мас під знаком національного прозрівання та дозрівання.

В. М.

На розстайній дорозі.

(Спроба висвітлення наших церковних відносин.)

III.

Якщо вже хтось перенявся змислом послідовної „абсолютної монархії“, то воно все йде як по ниточці. Натягнеш і св. Письмо так, як би вже виспівало твою пісню (а котріж секти не покликуються на св. Письмо?). Для наших людей, що пропаґують обовязковий целібат, найважніїше те, що целібат у будові католицької (розумій: латинської!) церкви є основним каменем; а католицька (розумій: латинська!) церква є джерелом усякої святости — їїж головою саме Христос, у ній повнота св. Духа. Отже — якщо хочеш стати, брате, правдивим і повним католиком, то мусиш згодитися на те, що є основним каменем у будові католицької (розумій: латинської!) церкви: на обовязковий целібат духовенства...

Але хто так арґументує, цей не помічає, що він цілком відпав духом від східної церкви, що він став ряним латинником, і не знає, що творить і говорить. Він утотожнює латинську церкву з католицькою ексклюзивним способом. А прецінь це вже й папами (Лев XIII.) стверджене, що латинізм і католицизм—це не все одно. Папи тільки того й домагаються, що схід має погодитися з латинською церквою лише в справі догм віри. Целібат належить до дисципліни, яка в східній церкві инакша, а в латинській инакша.

Так справа стоїть урядово — в декретах, пактах, енцикліках, у догматиках. Алеж крім цеї сторони є ще життєва сторона в католицькій церкві. Що в житті більше, сильніїше, де власть, багацтво, слава, цісар, держава — що поневолює слабших духом, і вони стають „перекинчиками“. А коли в комусь будова „перекинчицького“ духа вже доконана, то для нього все святе і конечне, що його поневолило. Инакші ознаки вже для нього недоступні. Пригадаймо собі тепер, що катол. церква в подавлюючій цілости складається з латинян, що й папа належить до латинського обряду і що він — той непомильний папа — завсіди був (фактичним) головою саме тої латинської церкви... Самозрозуміле, що життєвий напір цеї латинської більшости і вищости буде просто поневолюючий для „меншостей“ у катол. церкві. Подашся цьому напорові, то вже диктує чуття, а не холодна рефлексія: що тобі робити і як думати? І будеш робити й думати так, як наші „станиславівці“: все, що наше, є нижче, меньше, недосконале, непевне („бізантинізм!“) — а в латинській („католицькій!“) церкві все святе, вище, церковне і т. д., бо тільки вона є „церквою Христовою“.

Тажко „меншостям“ у чужій державі. Їх життя це безнастанне ломання. А подібна доля уніятської церкви в католицькій церкві. Не так наслідком урядового натиску з гори, як наслідком життєвого напору, який витворює „перекинчиків“.

* * *

Виходить із сказаного, що наші епископи тому так насаджують целібат, бо „облатинилися“ духом. Вони духом не наші. Не патріотичним духом, але церковним. У тім ціла траґедія нашої церкви.

Епископи з суспільністю найшлися на розстайній дорозі. Саме тоді, коли суспільність живо відчуває свій східний церковний характер і дорожить ним, епископи піддалися поневолюючому латинському впливові.

І годі нам з ними договоритися, так як Українець не договориться з Поляком. Хоч обидва на те саме глядять, не бачать того самого. Мають же вони инші очі, инші почування, инші аспірації, инші життєві вартости, иншу точку опертя.

Ми бачимо цю гіршу сторону обовязкового целібату (про яку в нас доволі писалося), епископи бачать тільки ліпшу його сторону.

Ця гірша сторона для них нічого не значить — вони її не бачать, бо їх аспірації инші, як наші.

Вони хочуть провести в нашій церкві западний послідовний „абсолютний монархізм“. За всяку ціну! Sic Roma „demonstrat“ — causa finita!

Своїм способом повторюється наша давня катастрофа, коли наша шляхта покинула нарід.

Наша шляхта завидувала польській тих „прав і свобод“, які мала польська шляхта.

А наші епископи завидують латинським того „вищого“ становища в послідовній організації „абсолютної монархії“, де священик не „поділений“ між епископом і жінкою та дітьми, але „цілий“ належить епископові... І ось тому наші епископи своїм духом покидають нарід. У найтяжчий час зривають з народом. Правду казати, ніякі епископи на світі не мають тих „свобід“, що наші уніятські. Вони сидять на двох стільцях. Якщо не хочуть приняти чогось латинського, то можуть казати: Мене це не обовязує, бо я східний! — А якщо хочуть віпкинути щось східне, то

Red. czas. „Dilo“ Pr. 833/25. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo“ Nr. 251 (10.630) z dnia 8. listopada 1925 r. w artykule pod tytułem: „Warszawśke prawosuddia“ w ustępach między słowami: a) w tych rokach.. a: Sojmowyj klub, b) Indśkoho żyttia.. a: Zalko szczo, c) politycznoi natury.. a: Bez sumniwu zawiera znamiona zbrodni § 65 a) uk. uznał dokonaną w dniu 7. listopada 1925 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 18. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 r. i [illegible] zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów dnia 9. listopada 1925 r.

Hawel

оправдуються: Миж католики!... Нехай би так латинський епископ спробував домагатися від своїх богословів, щоби перед висвяченням поженилися... Злетів би негайно з престола! Exlex — ось це те, від чого уніятська церква найбільше терпить.

Може хтось скаже, що це пересадне твердження, що в приводу целібату повстала між духом епископів і духом суспільности така ріжниця, як між Поляком і Українцем. Адже епископи в дійсности не покинули свойого народу, журяться ним, остають при тому самому обряді, люблять його — тільки що хочуть мати безженне духовенство...

Ба, але це тільки початок перевороту! Целібат — це ще не все, чим латинська супрематія втискається до нас. Як уже одіж зачинає дертися, то дреться до решти. Бачимо це на галицьких Вірменах.

Постійним джерелом розкладу нашого східного характеру буде той „облатинщений дух", який не жахається насаджувати целібат навіть у таких обставинах, коли обороненець целібатової реформи є о. Ільків і варшавський сойм, з якого ще не вийшла ані одна ухвала, котра мала би на меті нас „спасти". Той „дух" — по психольогічним законам — буде щораз далі розвиватися, ідучи до остаточних послідовностей.

Нехай буде й так, що між тим „духом" і „духом" нашої суспільности заходить тільки така ріжниця, як між кацапом старої школи і Українцем. А це вже засадничий роздор душ. Чим Українець дорожить, що для нього святе, це москвофіл старої школи хотів бачити „неістнуючим" і погорджував тим. З своєї матірньої мови москвофіли вибірали „сміття", глумилися з неї, щоби її осмішити — як нпр. „хай дуфає Сруль на пана".

Той „облатинщений дух" уже нині робить у нас те саме в церковних річах. Типовий тут відомий станиславівський автор, який відчуває найтонші фібри ґльорифікованого латинізму. В життї нашого духовенства, ба навіть у нашому обряді він тільки й вишукує ріжне „світте" і ріжні „натягання" в роді кацапського „хай дуфає Сруль"... А для латинізму має широку фіртку: „Не кажім, що це латинське... Воно католицьке — отже наше". Відконта дорога просто до Віомен! Або хоч би проект перемиського епископа: щоби питомець женився вже по III. р. богословських студій чекав, аж його епископ покличе, або й зовсім не покличе на IV. р... Каригідний проект, котрий повинен би знайтися в кодексі канонічного права як „Impedimentum dirrimens" (перешкода, що робить подружя неважним), бо згори розбиває подружя, трактує його як щось ірреальноге. Женитися на непевне, бути на удержанні жінки — не знати: доки... Такий стан мусів би привести подружя до розбиття. А це проект, ба й домагання епископа!... Не більше це дивоглядне, як ріжні проекти і постанови польських достойників для „меншостей". Чужий дух! Ворожий дух тому, що наше.

Бідна уніятська церкво, що осталася без „своїх" голов!

Економічна ситуація в Европі.

Справоздання Міжнародньої Торговельної Палати.

Перший раз зібралась минулого тижня в Парижі Рада Міжнародньої Торговельної Палати під головуванням директора льондонського „Вестмінстерського банку" д-ра Ліфа. На раді була також німецька делегація, до якої голова зборів звернувся з окремою привітною промовою. На цих зборах згаданий англійський економіст дав цікавий огляд загального екомічного стану Европи на підставі справоздань переданих управі ріжними державами: Австрією, Бельгією, Данією, Францією, Голяндією, Італією, Люксембургом, Норвегією, Польщею та Швайцарією.

Всі ці держави поділив він на три групи: на країни з обезціненою вартістю валюти, де стабілізація звернена в цьому напрямку не стала ще зовсім позитивною; країни з обезціненою вартістю валюти, де зроблено зусилля, щоби вернутись до паритету і на країни, які ані не втримали своєї валюти на основі золота ані її не відродили. До першої групи треба зарахувати Бельгію, яка виявляє загально вдоволяючий стан. Безробіття, не зважаючи на те, що висше як минулого року, понизилося від Квітня. Кошти утримання зросли, але не кожний торговельний біланс зменшився. Уряд ужив енергійних засобів, щоби стабілізувати валюту. Анальогічне становище Італії.

Франція є країною, яка завдячує в однаковій мірі свій додатний та відємний стан обезціненій валюті. Французька торгівля скористала зі штучного стимулу в експорті; вона не тільки не знає безробіття, але користуючись імпортованою чужою працею, злекшила безробіття в инших країнах. Торговельний біланс є для неї корисним. З другого боку надвишка експорту є головно наслідком зменшення імпорту, здебільша чужих матеріялів. Та істнує загроза захитання торговельного білянсу, тому, що французька торгівля живе здебільша з праці власних рук, а внутрішні ціни, що зростають постійно, зменшують рівень заробітку мануфактури.

Перейшовши до другої групи, справоздавець зупинився на країнах центральної Европи, де реформа валюти повстала на місці давніх, скасованих монетних одиниць. Виявляється, що Польща взяла на себе завдання понад свої сили, щоби вдержати золотого у золоті на паритеті і карбована монета вже зазнала поважного упадку. Скасування попередньої валюти спричинило недостачу пливкого капіталу, а з цим, послідовно, недостачу торговельного кредиту, що стало на перепоні вдержати нормальну продукцію. Польща находиться у критичній ситуації, в якій треба би вжити всіх сил та жертв, щоби з неї вийти. Австрія перейшла анальогічну крізу на ширшу скалю, при допомозі Ліґи Націй. Завдяки політиці „сукцесійних держав", що обмежували свої закупки від Австрії, вона мусіла лишатись з негативним торговельним білянсом.

Замісць справоздання від німецького уряду, сам референт зупинився на ситуації в Німеччині: девалюація старої марки довела до зменшення пливкого капіталу і без огляду на імпортований чужинний капітал, німецька торгівля постійно терпіла внаслідок високих процентів від капіталу. Нема там також великого поступу в напрямку експорту, для здійснення пляну Дова. Щасливим островом у центральній Европі є Чехословаччина, що по добі частинної дефляції вдержала успішно свою валюту, хоча багато нижче золотого паритету; її корисний торговельний біланс є наслідком природних багацтв держави і високо розвиненого промислу.

Перейшовши до третьої групи держав, що мають золоту валюту, справодавець згадав Швецію як країну добробуту, Швайцарію в „умовно сприятливій" ситуації, вповні вдоволяючий стан Голяндії і зупинився на Англії. Головною причиною клопотів Англії є проблема вугілля, спільна подекуди всім державам, зі Зєдиненими Державами включно. Останній рік зазначився рішучим обниженням англійського експорту, у звязку з ослабленням експорту вугілля. Це є також причиною безробіття. Красвий промисл є вповні невдоволяючим. Загальне обниження міжнародньої торгівлі, зменшені потреби вугілля і спадок у промислі будування кораблів довели до цього стану.

Европейські політики можуть уважати теперішню ситуацію прегарною, а проте вони всіма засобами спинюють міжнародню торгівлю. Ні тарифами, ні забороною імпорту не можна розвязати нинішньої ситуації. Кожна країна, що хоче відокремитись в торговлі від свого сусіда, влучає одночасно в себе. Це заворожене коло, що веде Европу до економічного самогубства.

Зїзд закінчився рішенням про необхідність міжнародньої економічної конференції. Теперішня Рада

За документальні дані.

(З листування В. Винниченка з А. Приходьком в справі повороту на Рад. Україну*).

Париж, 10. жовтня 1925.

Вельмишановний Антоне Теренгєвичу,

Ваш останній лист, є очевидно, відповідю Вашого центру на мої запитання, бо як і раніще не можна було припустити, щоб Ви не повідомили Ваш центр про листування зо мною, так і тепер гадаю, що Ви не могли взяти на самого себе ту відповідь, що дасте мені.

На жаль, ця відповідь ніяк не задовольняє мене. В ній немає фактичних доказів, а тільки ряд формальних загальних тверджень, що їх можна мати з офіціяльної радянської преси й що годяться більше для масової аґітації.

Але я не хочу і навіть не маю морального права обмежуватися формальним боком справи. Коли вона почата, то треба її довести до цілком ясного і — головне — суттьового кінця. В Вашому листі є моменти, які не дозволяють мені з чистим сумлінням сказати, що питання вичерпане саме до цього кінця.

Отже один момент такий:

Ви пишете, що мій поворот на Україну — бажаний. Але, коли я — мовляв — хочу, щоб до мене першим звернувся Ваш центр і попрохав мене вернутись, то це річ неможлива. Треба — мовляв — щоб я перший офіціяльно (чи через Вас, чи безпосередньо) звернувся до Вашого центру.

Для чого ця формалістика? Я ніколи не мав такої наївної амбітности, ніколи не ставив вимоги, щоб до мене зверталися Ваші центри. Колиж уважав за непотрібне офіціяльно звертатися до центру, то тільки через те, що це — зайвий акт: адже і мені, і Вам, і всім ясно, що Вашому центрові до найменшої подробиці відоме все питання.

Розуміється, для мене важна є сама суть справи, а не її формальні боки. І коли виясненню цієї суті заважає якийсь формальний бік її, то я з охотою усуну його, якщо це від мене залежить. З Вашого листа створюється таке враження, що через те Ви й не подасте тих доказів, яких я, бажаю, що на перешкоді стоїть оцей формальний бік. Коли так, то я звичайно, готов іти на всякі зайві формальні акти, аби дійти до суті.

Отже прошу Вас переслати цього мого листа Вашому центрові й офіціяльно переказати йому моє звернення до його і моє бажання дістати від його відповідь на всі мої запитання.

Одначе вважаю за потрібне прикласти до цього деяке пояснення, щоб не дати приводу до найменшого непорозуміння.

В одному з попередніх листів я писав Вам, що коли Ви гадаєте, що я звертався за дозволом вернутися на Україну, то Ви розглядаєте питання з фальшивого штандпункту. Я з 1902-го року в еміграції. Але ніколи я не звертався ні до якого уряду за дозволом приїхати на Україну. Коли мені, чи справі було треба, я приїзжав без усякого дозволу. Річ не в тому, чи приїду я чи ні, а через що і для чого я приїхав би.

Люде, що ворожі соціялізмові, або що тільки мають назву соціялістів, або ті, що розцінюють громадські явища з погляду вузько-індивідуальних та особистих інтересів, такі люде намагаються представити мої спроби вияснення ситуації на Україні та можливости повороту на Україну як мою особисту справу. Одні пояснюють моєю честолюбністю, бажанням влади, другі непорозуміннями з еміграцією, иншіж виявляють таку духовну дрібязковість, що виставляють мотивом моїх заходів бажання... видати на Україні свій роман „Соняшну Машину". Але всім їм, повторяю, хочеться позбавити цю мою акцію її громадського інтересу і значіння.

Отже, щоб скільки можна позбавити цих елементів можливости представляти справу в фальшивому світлі, я вважаю за найкраще провадити її з найбільшою ясністю, щирістю і отвертістю, не роблячи її таємною, а виносячи на прилюдне. Не з бажання щось і перед кимсь „спростувати", як Ви пишете, а тільки для цієї мети я і попереднього свого листа до Вас оголосив у пресі, для цьогож самого і цей лись маю намір оголосити. Нам нема чого ховати. Коли ми провадимо ці переговори в інтересах громадянської справи, то громада повинна знати і суть і хід цих переговорів. І коли Вашому центрові важно розбити ті погляди серед Українців на його політику на Україні, які він уважає за неправильні, то цей спосіб ніяк цій меті шкодити не може. А для самої зачепленої тут справи буде тільки на користь, коли українське громадянство (радянське чи нерадянське) знатиме і ясно бачитиме всі мотиви, що кермують мною, і ті цілі, ради яких я проваджу ці заходи.

Тому кажу: ніяких вузько-особистих ні мотивів, ні цілів не маю в цій справі. Честолюбність, як бажання влади і посад, очевидно, є річ приваблива для тих, хто не зазнав її, або для тих, хто вищих цінностей у життї не знає. Для честолюбности-ж вищого роду (як бажання мати вищу оцінку своєї вартости для коллектива) мені можна мати і без влади та посад инше поле, поле духовної діяльности (наука, література, мистецтво).

З матеріяльного боку я не знаю тої скрути, що ставить навколішки всі погляди й переконання. І гадаю, що, навіть помираючи з голоду, не зазнав би її.

З еміграцією ніколи не розходився і не сходився, бо еміграція не є однородним коллективом. До 1925 року були спроби деяких соціялістичних груп виробити спільну плятформу діяльности. Але через психольогічно-етичну неможливість працювати з групою тих людей, з якими намічалось співробітництво, моя група і я відійшли від них. Мої заходи про вияснення ситуації на Україні в цьому розходженні не грали ніякої ролі, бо розходження сталося раніще, ніж про ці заходи стало комубудь відомо

*) Від довшого часу в політичних колах, а опісля і в пресі були поширені звістки про переговори славного письменника й відомого громадського діяча В. Винниченка в справі повороту на Рад. Україну. На цьому підкладі зявилися ріжні, менше й більше правдоподібні поголоски аж до сплетень, немовто В. Винниченко бажає „пробратися" на Вел. Україну в порозумінні з антантськими колами, щоби з нутра зірвати радянську владу. Один з львівських тижневиків, безкритично подаючи ці поголоски за „Известиями", навіть вважав за відповідне виступити в ролі „mehr päpstlich, als der Papst selbst", вичитати В. Винниченкові лекцію льояльности у відношенні до радвлади та порадити йому не займатися політичними справами. Для вияснення переговорів В. Винниченка і їх змісту подаємо два його листи до А. Приходька. — Ред.

мас вжити засобів, щоби восередити всі сили теперішнього економічного світа на труднощах, з якими доводиться боротись у всіх країнах.

В казаматах демократичної Польщі.

Промова посла Приступи з Н. П. Ф. на засіданні сойму дня 28. жовтня 1925 р. в дискусії над законом про орґанізацію тюремництва.

(Продовження).

В Білостоці і Пружанах припор вводять спеціяльну систему тортур: *сковують руки и ноги, між які всаджують патик або залізний дручок, а потім бють прутами по пятах, колють у ядра, вливають воду до носа і т. п.* П. посол Ярмич подав у свій му часі ті факти до відома п. марш. сойму.

У гродненській тюрмі, де перебуває до 200 політичних вязнів, доворці бють вязнів за що-небудь і вкидають до карцеру. Тих, що приносять харч вязням, часто арештують.

У Володимирі Волинському отроєно в кінці вересня у тюремному шпиталі політ. вязня Володимира Крайца.

„Найширші кола працюючого населення на Волині — пише один з газет в кореспонденції з Володимира — потрясені нечуваним фактом, що мав місце в нашому місті вночі з 28. на 29. ц. р. отроєно політ. вязня Володимира Крайца, що перебував у шпиталі під пильним поліційним наглядом. Цілих дві години лежав Крайц в непритомності, із сильними симптомами затроєння. Лікарська комісія ствердила, що в молоці подано Крайцові велику дозу стрихніни. (Мін. справ. Осецкі: Неправда!) Це одначе є фактом, пане міністре: для вас все є неправдою. (Віцемарш. Осецкі: Звертаю увагу, що не говорите до теми). В Луцьку й Ковлі відбулося вже не менше як 10 чи 12 голодівок. Ось як відбувалася остання голодівка в Луцьку: Дня 5. серпня ц. р. політичні вязні виступили перед тюремною адміністрацією з домаганнями, яких сповнення тільки частинно забезпечили би їх справжні права й потреби. В домаганнях тих вязні хотіли між иншим: відокремлення політичних від кримінальних, поводження з ними людським поведінням адміністрації супроти вязнів, щоденних проходів, побачень з родиною що два тижні, допущення до келій газет, книжок, як також приладів до писання, пришвидшення слідства й судових розправ і т. п.

На такі мінімальні домагання тюремна адміністрація не відповіла нічого. З уваги на те політ. вязні в числі 147 приступили дня 10. серпня до голодівки. З метою здавити голодовий страйк тюремна адміністрація вхопилася своїх випробованих вже метод: возорці стали витягати з келій поодиноких вязнів, мнимих „організаторів" голодівки, щоби розправитися з ними у відокремленому місці. Вязні памятали, що підчас подібної „ліквідації" голодівки неодного вже вязня (м. ин. Прокалюка й Микитюка) в нелюдський спосіб скатовано, тому що відмовилися видати своїх товаришів. *Адміністрація відповіла на це стрілами, спрямованими через віконця дверей до келій. Забито на місці селянина з села Здовбиці, рівенського повіту, Константина Чвалинського у хвилі, коли лежав у келії на нарах.* Після кровавої розправи введено до тюрми військо. На протязі трьох днів голодівки, не зважаючи на вичерпання, співали вязні революційні пісні. Четвертого дня прийняла адміністрація домагання голодуючих, тому голодівку покинено. (Спротиви мін. справ.). П. міністер каже знову, що неправда. Пане міністре, чи знаєте про того начальника тюрми, котрого пошукують власти, бо спроневірив 40.000 зол., що вкрав 40.000 зол. — це величезна сума. Коли вязні подавали жалобу на того начальника, то п. міністер відповів на нашу інтерпеляцію, що там все в порядку. А тепер розіслано за тим начальником стежні листи. П. міністер скаже знову, що не неправда. Ви самі затушовуєте ті злодійства. (Віцемарш. Осецкі: Прикликую п. посла за цей вислів до порядку. Прошу говорити до теми, а то відберу вам голос). З Луцька перевезено понад 30 вязнів до Білостоку за кару, що нібито вони були „проводирами" тої голодівки.

Не будемо більше говорити про окремі факти. *Нема в Польщі тюрми, де не знущалися би над політичними вязнями, де не вибухли би під якийсь час голодівки, де не примовлювали би звірських тортур.*

Фактом є, що хоч Патронат доставляв харч для тюрми, адміністрація тюрми крала хліб, сало, цукор і вязням не давала.

Про тюремні відносини можуть свідчити розгучні голодівки. Для ілюстрації наведу дуже неповний виказ голодівок від жовтня м. р.: 5. X. голодівка у Львові, 14—18 X. в Слонімі, 19. X. в Гродніску, 1. XI. в Ломжі — тривалася 7 днів, 19. XI. в Бережанах, 25. XI. в Плоцку. *Рік 1925:* 12. II. голодівка в Плоцку, 18. II. в Слонімі, перша половина квітня — в Сандомирі, 11. V. голодівка студ. університету у Кракові, 12. V. в Бережанах, 20. V. в Луцьку (150 українських селян), 25. V. в Радомі (100 вязнів), перші дні червня — голодівки в Бережанах, Луцьку, Дубні і Білостоці, 12. VI. у Володимирі, 17. VI. в Пінську, 10. VIII. в Луцьку (147 вязнів), 22. VIII. у Волковиську, 27. VIII. у Львові (6 днів), 14. IX. у Львові 7. X. в Любліні, 8. X. в Кобрині, перші дні жовтня — в Перемишлі, 22. X. у Львові.

Польські тюрми то не тільки місце тортур; їх можна зачислити також до категорії гробів. Велике число їх смерти; вже не один революційний робітник і селянин згинув у всепольських казаматах чи то наслідком страшних загальних відносин, чи в розпучливій голодовій боротьбі.

Наслідком голодівки померли: Віктор Ковальський в Лодзі, Ром и Ґродзицкий в Ломжі, Михайло Залуля в Бережанах, Пантоль і Боднарчук у Білостоці. Наслідком важких відносин у тюрмі в Познані дістав пришкорену сухоти й помер Вальтер Шельц. В луцькій тюрмі забито Чвалинського, в катовицькій — Полю Мацейовску. Подаю тільки ті назвища — листа втрат на полі тюремної боротьби є без сумніву далеко більша.

Арт. 21. обговорюваного закону говорить про те, що „харч вязнів та огрівання тюремних приміщень повинні відповідати вим гам конечним для вдержання здоровля вязнів і їх здібности до праці".

Якаж є дійсність? Тюрми неогрівані, харчеві пайки голодові, смертельність застрашуюча. Відносини такі страшні, що в останніх часах є ми навіть свідками бунтів кримінальних вязнів, цього досі пр немаючого елементу. (Перевивання на правиці: Я що ви кажете, що ви були колись під тичним вязнем та царський уряд уважав вас також бандитом.

Свойого часу сойм вибрав спеціяльну комісію для провірки тюрем. Ця комісія провірила ряд тюрем, мала змогу переконатися про страшні відносини, що панують у тих тюрмах. Домагаємося, щоби ця комісія зложила на пленум сойму звідомлення зі своєї праці. *Домагаємося, щоб огидт польських тюремних відносин впипечатано звідомлення тої комісії,* задача якої — по інтенції п. Туґута — полягала в тому, щоби вибілити буржуазну Польщу в очах демократичної західної опінії, яка таврує білий терор у Польщі.

Нинішній закон переходить до денного порядку над понурою дійсністю польських тюрем і хоче при помочі кількох фраз посіяти злуду, немов би уряд мав направду добру волю поправити теперішній стан річей. Поминаючи те, що ніякий закон не поможе там, де не прийде до зміни в самому суспільно-політичному устрою, то навіть цей проект в нічому не поправляє положення, навпаки — є навіть погіршенням дотеперішнього стану річей.

Закон оминає дискретно справу політичних вязнів, нема в ньому ні разу згадки слова: політичний вязень. Одначе нехай панове бюрократи з мін. справедливости не думають, що таким чином поладнають цілу справу політ. вязнів. Понад 6000 політ. вязнів у польській державі зложило вже не один доказ, що зуміють боротися за свої права. Домагаємося, щоби права політ. вязнів загарантовано законодавством, щоби не були залежні від примх першого-ліпшого тюремного кацика.

Предложений закон віддає тюрми зовсім на поталу самоволі начальників тюрем, що підлягають безпосередньо міністерству справедливости, яке — як досі, так і дальше — тушуватиме всі злочини. Найкращим доказом цього недавній виступ у соймі віцемін. Сениіцкого.

Арт. 7. проєктованого закону говорить про це, що прокуратори мають пильнувати леґальности увязнення і правильного виконання кари, згл. превенційного арешту. Яке в Польщі „правильне виконання кари" — бачили ми з попереднього. Тепер хочу звернути увагу на нечуваний факт передержування політ. вязнів цілими роками у превенційнім арешті перед справою. Так нпр. 8. вересня ц. р. відбулася перед варш. окружним судом справа студ. Мушинского і кравчині Рапапорт. Їх арештовано в листопаді 1922 наслідком доносів агентів дефензиви й обвинувачено в комуністичній діяльности. Весь час до справи, себто 3 роки, були вони в тюрмі. На розправі виявилася цілковита безосновність поліційних доносів, тому окружний суд признав Мушинского й Рапапортівну цілком невинними, наказуючи звільнити їх негайно з превенційного арешту. Левчука, що пересидів у Ковлі 2 роки, Будецького й 14 тов., що перебули в тюрмі також 2 роки, суд признав нарешті невинними. Подібних фактів міг би я навести багато більше. *Вони ілюструють вимовно ту систему нечого поліційного насильства, що панує в Польщі.*

(Докінчення буде.)

Про такий же мотив, як бажання видати роман на Україні, ніяково за авторів його навіть згадувати.

Але не тільки я не маю ніяких вузько-особистих інтересів у цій справі, а ще більше того: вони, ці вузько-особисті інтереси, є проти мого повороту на Україну серед цих обставин. Вертаючись на Україну і входячи в вир громадсько-політичної праці, я мусів би принести тяжку для мене жертву, — на певний час припинити літературну діяльність. З обстановки світового культурного центру, де в тиші й спокою можна користуватися всіма досягненнями духовної праці людства, я мусів би перейти в напружену атмосферу політично-громадської, буденної, боєвої роботи. Психольоґічні умови праці булиб тяжкі: атмосфера недовіря, підозрілости з боку моїх майбутніх товаришів, совісне й несовісне використовування минулого в поборюванні моїх поглядів у якійсь справі і т. и. З другого боку, ті політичні групи, для позицій яких мій поворот був би шкідливий, всіма засобами старались би дискредитувати мене, не гидуючи ніякими наклепами, провокуючи недовіря у новій моїй обстановці, утруднюючи мені навмисно працю.

А головне: щоб мати змогу брати активну, дієву, конструктивну участь у сучасному громадсько-політичному житті на Україні, треба бути членом партії, що кермує цим життям. Вступаючи в ряди цієї партії, я стаю частиною її, я беру на себе рівну з иншими членами відповідальність за її дії. Доля цього коллектива стає моєю долею, його помилки моїми помилками. Це є акт великого значіння для всього мого дальшого життя.

Отже ясно, що коли я приношу такі жертви своїми особистими інтересами, коли іду на тяжкі прикрости й труднощі, заранї передбачаючи, їх коли рішаюся на крок, що відіб'ється на всьому моєму житті, то повинніж бути якісь великі цінности, за які я мав би заплатити такою дорогою ціною. І так само ясно повинно бути, що не з остраху перед чиєюсь опінією, як Ви гадаєте, я виявляю таку уважність і стриманність у цій справі, а від бажання розважно й сумлінно установити істнування тих цінностей, від страху відповідальности за наслідки цього акту, що можуть відбитися не тільки на моєму житті, але й на житті инших людей і може на самій громадській справі.

Цінности-ж ці є: дійсна можливість активної боротьби за перетворення сучасного світового суспільства, заснованого на клясовій нерівности, визиску й насилі на суспільство безклясове, коллективістичне, збудоване на рівних умовах праці і творчости: дійсна можливість активної праці для соціялістичного будівництва і національного відродження працюючих мас України. Це є ті цінности, що ради них можна і треба жертвувати вузько-особистими інтересами і йти на всякі труднощі.

Але чи є можливість такої праці на Україні за сучасних обставин для мене й для людей однодушних зо мною? От це я хотів би точно установити.

Ті цілі, що програмово ставляють собі комуністичні партії Союзу Соціялістичних Радянських Республик, а в тому числі й Комуністична Партія України, я поділяю. Але, як показав досвід, лінія практичної діяльности часто розходиться з лінією програми, перетворюючи партію в свою власну протилежність.

В 1920-му році, маючи перед собою головним чином програмові декларації Комуністичної Партії України, я поїхав на Україну, готовий щиро віддати всі свої сили праці й боротьбі за здійснення тих декларацій. Одначе розходження програми з практикою комуністичної партії в деяких пунктах за того часу було остільки різке для мене, що унеможливило мені там роботу. Але минуло пять років. Деякі моменти практики ком. партії загубили свою гострість, деякі зовсім одпали, в деяких немов би намічається зміна напряму.

Одне з розходжень, що особливо стало мені на перешкоді в роботі на Україні в 1920 р., було між програмою і практикою кермуючих комуністичних центрів в національному питанні. Я не буду тут наводити прикладів того розходження. Річ не в минулому, а в сучасному і майбутньому. Мені тепер важко установити, чи сталася зміна в цьому моменті практики комуністичної партії і коли сталася, то якого саме характеру та зміна.

Суть становища соціялістів пануючих націй у національному питанні полягала (та полягає й тепер) у їхньому, так би мовити, пасивному до його відношенні. Вони охоче віддають цю проблему на розвязання самих націй („самовизначення, часом аж до відділення"), не заглиблюючись у розгляд значіння її для самого соціялістичного руху. Цілком инше становище займають соціялісти націй поневолених. Для них ця проблема силою необхідности мас на кожному кроці актуальний характер і їхнє становище є разуоза активне. З цього в нашій революції витворилося чимало ріжниць і конфліктів між соціялістами, що мало ріжнилося між собою в инших пунктах програми і тактики.

Пасивність становища комуністичної партії в національному питанні зазначена, властиво, в її програмі. Підчас революції пасивність ця у практиці переходила в активність, але не позитивну, а негативну. Колиж пробивалися вияви активно-позитивні, то вони були або чисто-декляративного, або тактичного характеру.

Щоб не мати в дальших можливих переговорах ніяких непорозумінь, я вважаю за необхідне виразно заявити, що, як поділяв я раніще, так і тепер поділяю той погляд, що національна проблема повинна мати в соціялістичній програмі і практиці не пасивне відношення, а активно-позитивне. Як соціялістична перебудова суспільства неможлива без усунення всіх форм соціяльного і економічного гніту та відсталости, так само вона неможлива без усунення всіх форм гніту й одсталости духовної. Національний гніт і національна відсталість є одною з форм що гальмують соціялістичний поступ. І як комуністична партія виступає активно в питанні елементарної грамотности працюючих мас, так само вона повинна бути позитивно-активною в сприятті найдоцільніщих, найекономніщих форм загального духовного розвитку їх, а такими формами є форми національні. Поскількиж тема „духовного життя" обхоплює всі галузі люд-

По широкому світі.

Італійський амбасадор у Парижі та кілька його урядовців внесли прохання, щоби їх прийняти до фашистівського союзу. Цим хотіли заманіфестувати свій протест проти заговору на життя Муссоліні'ого.

Франція у Сирії має намір зробити королем Еміра Сейда, брата короля Файсаля з Мезопотамії: Емір Сейд є наймолодшим сином короля Гуссейна; його найстарший брат Алі є королем Геджасу, другий брат Абдалляг панує в Трансйорданії, а третій брат є королем Файсалем в Іраку.

Фінансовий проєкт франц. міністра Пенлеве має бути змінений, згідно з деякими бажаннями лівих партій.

Голяндія не матиме вже посла при Ватикані. Таким є рішення більшости парляменту; чотири міністри католицької партії зголосили свою димісію.

Югословянський король Олександер мав би бути коронований весною. Такою є звістка півофіціяльного органу „Време", на підставі інформацій з відповідальних політичних кол.

Литва і Мемель.

Останні вибори в Мемелю (Клайпеді) та його околиці дали величезну перевагу німецьким кандидатам. Німецька преса добачувала в цьому факті найкращу підставу до звороту цього міста Німеччині. „Берлінер Тагеблат" ствердив, що вислідок виборів є доказом населення цієї території Німцями: такі вибори заступають уповні плебісцит, до якого союзні держави не хотіли допустити.

Литовська преса реагує на ці аргументи і на саму перемогу Німців заявами, що „однопільний німецький фронт" зумів перейти при виборах литовськими голосами приваблюючи литовських виборців обіцянками і заявляючи свою льояльність супроти Литви. Литовський уряд заборонив продажу німецьких часописів, де були статті присвячені німецькій виборчій перемозі.

Після загарбання церкви.

Суд над був. редак. „Нашого Життя" В. Козловським.

В Холмі відбувся 31. жовтня судовий процес б. редактора „Нашого Життя" В. Козловського, обвинуваченого за поміщення (в ч. 19. з 1924 р.) статті під назвою „Протестуємо перед цілим культурним світом". Змістом тієї статті була справа насильного загарбання Поляками церкви в Спасі, холмського повіту.

В ході процесу прок. Пшибильскі та його свідок кс. Косьор силкувалися доказати права римо-католиків на ту церкву, основуючись на тому, що ця церква була колись уніятською. Одначе ніякими даними не довів ні прокуратор, ні його свідок, щоби колинебудь на місці церкви стояв костел, що одно могло би бути основою ревіндикації. Свідок пос. С. Любарський, знавець церковної справи на Холмщині, навів цілий ряд фактичних даних, які вказували, що церква в Спасі була православною ще до унії. Пос. Любарський покликався на архіви, де можна переконатися про історію спаської церкви. Тоді позовники намагалися доказати, що ця церква є непотрібна православним, бо римо-католиків є більше в спаській парафії, як православних.

Одначе ці викрути заперечує дійсність, бо довкруги церкви живе виключно православне населення, яке й сьогодня, після насильного загарбання уважає її своєю власною святинею. Таж довгі часи православні парафіяне перед всіми інстанціями польської республики робили заходи про відкриття зачиненої церкви.

Пос. Павло Васильчук в своїх зізнаннях зясував обурення населення при „пересвячуванні" церкви в асисті багнетів і великої кількости поліції, що окружила була церкву з усіх боків.

Прок. Пшибильскі піддержував обвинувачення й домагався засуду. Оборонці — адвокати сен. Ол. Карпинський і Василь Коницький з Берестя незвичайно ядерно представили картину неправного загарбання спаської церкви, покликуючись на прокураторський документ, — лист директора в міністерстві віроісповідань Пекарского, з якого наглядно видно, хто є власником церкви. Протест, поміщений в „Нашому Житті", не підбурював, а змальозував дійсність. Був це обовязок ґазети.

Суд відкинув обвинувачення прокуратора і звільнив п. В. Козловського від обвинувачення в підбурюванні одної частини населення проти другої, а присудив його до двох тижнів арешту за непошанування влади.

Реферуючи хід процесу, холмське „Наше Життя" (ч. 44 з 8. ц. м.) робить такі висновки:

Зі сцени і естради.

Український Наддніпрянський Театр.

Вже від року працював по широкій провінції Український Наддніпрянський Театр під управою п. Міткевичевої. Ишла про нього слава, яка майже дорівнювала популярности хору Д. Котка. Вкінці завитав цей театр у Львів, даючи кілька вистав ріжноманітного характеру. І справді в значній мірі театр п. Міткевичевої оправдав свою славу. В біді, без потрібних грошевих вкладів розпочав він працю, мандруючи по далеких галицьких провінціональних місточках, серед невигод і недостач розвиваючи мистецькі таланти. Вже перша вистава „Маруся Богуславка" Старицького була милою несподіванкою для львівської публики. Актори зіграні, темпо акції живе й ядерне, ансамблеві сцени ведені незвичайно старанно й ефектовно, танці виконані пластично, костюми нові, навіть декорації, які звичайно у нашому театрі не все йшли в парі з пєсою, цим разом були приличні.

Друга пєса „Казка старого млина" Черкасенка випала вже слабше. Деякі актори не зовсім опанували віршову форму пєси, що не дало змоги створити символіку, яка є прикметою цієї пєси. Головного героя грав актор, в якого характері і жанрі зовсім не лежить ця роля. За довгі монольоги, які слід було скоротити, робили пєсу місцями монотонною, хоч актори докладали всіх змагань, щоб вдержати темпо. Разила теж невідповідна декорація, що представляла гори, коли на сцені говориться про широкий степ.

Та всеж таки ті недостачі не затерли приємного вражіння, яке творила цілість вистави. За те слідуюча пєса „Дні нашого життя" Андреєва була кульмінаційним пунктом гостини Наддніпрянського Театру.

Перед очами глядачів пересувались глибоко зворушливі сцени, повні трагізму життєвої дрібничковости. Подекуди глядачі вибухали сміхом там, де дрожали більше зорєнтувавшись, що саме в цій „дрібничковости" з першого погляду болючо-комічній, лежить суть траґедії. А актори всю душу вложили в цю пєсу — вони не грали, вони жили, переживали, терпіли. Кожний нюанс був виструдійований до найменших подробиць. Якимсь понурим траґізмом віяло зі сцени, де падали гіркі слова життєвої правди і де виринали ще важчі явища безвідрадного життя. Всі паузи й прискорення темпа були так старанно виконані, а драматичні моменти так використані, немов ансамбль складали найбільше рутиновані артисти. Остання сцена 4-ої дії могла би бути поставлена на найвибагливішій сцені. Всі без вийнятку грали знаменито, залишаючи глибоке вражіння серед розентузіязмованої публики. У пєсі Винниченка „Чорна пантера і білий медвідь" вже не було тої динаміки в грі, що у Андреєва. Може актори були потомлені: при тому й ролі були невідповідно поділені. Одначе годиться признать що слідне було старання вдержати темпо та настрій, хоч це приходило не легко, бо за довгі діяльоги самої пєси ослаблюють її драматичні ефекти. Не вадилоб на будуче в деяких місцях ужити режісерського олівця. Старанність у постанові слідно було теж в опереті „Вій" та пєсі Старицького „Ніч під Івана Купала", яка й закінчила гостинні виступи Наддніпрянського Театру.

Переходячи до оцінки поодиноких артистів, слід зазначити, що п. Міткевичевій, яка так добре креувала характеристичні ролі, належиться признання за провід театру. Головний тягар ріжноманітного репертуару Наддніпр. Театру несла п. Кривіцька. Їй припало важке завдання грати всі головні ролі. І хоч не всі вони лежать в її жанрі (Чорна пантера), всетаки побідоносно вийшла вона з кожної креації, виказуючи, здецидований талант драматичного характеру. Її звучний голосовий орган, гарна мова, чиста дикція, багата модуляція голосу — ось цінні прикмети, які вміла вона використати та відповідно пристосувати до креованої постатті. Її Маруся Богуславка, повна драматичної експресії, задержала ніжну чутливість української дівчини. У „Казці старого млина" та „Чорній пантері" зуміла вона модуляцією голосу та експресійним приспішуванням темпа затерти монотонність диальоґів, в яких переводиться довгий й — так сказатиб — анатомічний

ської діяльности, то всі вони повинні розвиватися в цих найдоцільніщих формах, а насамперед економіка і політика держави, (поскільки держава є потрібна в переходову добу). Становище пасивної тактики, або негативної активности в національній проблємі є шкідливе для справи соціялізму і комунізму, бо воно гальмує розвиток мас, вносить деструктивні моменти в хід господарських процесів, викликає недовіря і ворожість у мас до провідників такої політики, а тим самим по асоціяції і до ідей соціялізму чи комунізму, дає змогу антисоціялістичним, реакційним елементам використовувати психольоґічні настрої мас на користь своїх позицій, прикритих національно-патріотичними гаслами. Така політика обєктивно є антисоціялістична, антикомуністична, навіть реакційна.

Такий мій погляд. В 1920-му році такі погляди зустрічали негативне відношення серед комуністичних центрів, дістаючи назви „дрібно-буржуазного націоналізму", „контрреволюційности", „некомуністичности" і т. и. Але це негативно-активне становище кермуючих центрів у національному питанні унеможливило мені тоді роботу на Україні. Тепер немов би виникають ознаки зміни цього відношення.

Але ще раз: чи дійсно є ці зміни? І якого рода вони? Чи дають вони можливість працювати людям з моїми поглядами?

Тому я хотів би дістати від Вашого кермуючого центру відповідь на такі запитання:

Чи проголошувана рівність робітничо-селянських держав у Союзі Соц. Радянських Республик є дійсна, фактична, збудована на економічній та політичній реальній рівности країн та на рівности кермуючих партій і урядів?

І коли так, то чим пояснити цілий ряд фактів, що стоять у виразній суперечности з цими формулами? Головне одначе не стільки у фактах, що можуть, з тих чи инших причин, бути не в ідеальному стані й розмірі), як в принціпіяльних позиціях кермуючих центрів, як у тих тенденціях їх, що сприяють фактам чи гальмують їх.

І от на це запитання головним чином я хотів би мати відповідь. Але відповідь не загальних тверджень, а засновану на документальних матеріялах партійного і урядового характеру.

І коли Ваш центр так само зацікавлений, як і я, у вияснению істини, я не сумніваюсь, що на цей раз він дасться мені ту чи иншу відповідь. З щирою пошаною:

В. Винниченко.

Париж 19. жовтня 1925.

Коли цей лист був написаний і готовий до відсилки, в Парижі одержалось число „Известий" ЦИК-а з 6. X. 1925 з статтею Б. Воліна. Зміст цієї статті Вам, розуміється, вже відомий: на підставі немов би мого листа і листа українського есера Н. Григоріїва — Б. Волін висловлює твердження: 1) що я нещиро проваджу з Вами переговори про поворот на Україну, 2) що я стараюсь усіма засобами проїхати на Україну для того, щоб зірвати радянську владу з середини і 3) що я є агент европейських держав, які організують інтервенцію в СРСР., що коли почнеться інтервенція, то я маю завдання зірвати Україну з середини.

В той же день, як одержалась ця стаття (14. X.), я представив членам комуністичної партії і офіціяльним представникам СРСР. у Франції документи, з яких цим офіціяльним особам виразно видно стало, що твердження Б. Воліна стоять у цілковитій, абсолютній суперечности зі змістом документів, представлених мною. Негайно ними було в цьому сенсі післано телеґрафічне повідомлення у Москву. З свого боку я ще раз офіціяльно подав заяву до офіціяльних радянських установ про необхідність офіціяльного спростування неправдивих тверджень Б. Воліна. Чи буде таке спростування, чи буде призначена експертна комісія, якої я домагаюсь, я не знаю. Знаю тільки одно, що Б. Волін користувався листами фальшованими, підробленими, провокаційними.

Але для мене особливий інтерес має не те, що якийсь собі Б. Волін користується фальшованими листами, а те, що його твердження, зроблені на підставі таких даних, зявилися в центр. органі Вик. Ком. Союзу всіх радянських Республик. Як могла редакція без уважної перевірки матеріялів Б. Воліна допустити такі твердження, що тільки на шкоду самій радянській владі? Бо коли з боку хоч би якихнебудь українських елементів є до мене довіря, то цими катеґоричними твердженнями про мою участь в інтервенції серед цих українських елементів тільки пропаґується ідея інтервенції. Друге: запевняючи читачів „Известий", що я маю з ґрупою моїх однодумців зірвати радянську владу на Україні з середини, підкреслюючи ці слова товстим шрифтом, Б. Волін малює цим радянську владу такою кволою, що її можна одній людині зірвати. До того ні Б. Волін, ні редакція не помітили протиріччя: в початку своєї статті Б. Волін каже про те, що я посилаю немов би керзоновські ноти СРСР., ультиматуми, загрози, що веду переговори в „вызывающем тоне". А далі, що ніби для того веду переговори, щоб пробратися на Україну й з середини зірвати радянську владу. Спочатку, виходить, викликаю проти себе настороженість, ворожість, а потім збіраюсь „пробіратись". — Мимоволі виникає питання: для чого треба було виявляти таку чудну, легковажну поспішність у використуванні таких непровірених даних, що аж самій радянській владі явно на шкоду?

Далі: коли Ви уважно вчитаєтесь в деякі місця статті Б. Воліна, то не зможете не помітити нотох глузування з національного моменту в цій справі. Для чого центральному органові Союзу треба було зачепити при цій оказії „ридну Украину"?

Цей інцидент з фальшованими листами, Антоне Терентєвичу, дуже добре ілюструє те, що я казав у першій частині свого листа: він скріплює мою обережність. Партія може виносити прекрасні резолюції про національне питання, а центр. орган Союзу може з нотками глуму говорити про „ридну Украину". (А підіть Ви по деяких полпредствах закордоном і послухайте, як урядовці представництв Союзу Республик неприховано глузують з деяких цих республик, а надто з України!) Так само цей приклад може служити ілюстрацією того, що мене особисто чекалоб, колиб я повернувся на Україну. Досить якомусь провокаторові змайструвати найбезглуздіщого документа і тому провокаторові дадуть повну віру без перевірки.

Одначе я не хочу бути подібним до Б. Воліна і ні на яку провока-

розглад „життєвих правд". Одним словом там, де було небезпечно, вона ратувала. Безсторонно слід признати, що мистецький рівень цього театру спочиває в значній мірі в її руках. Бо це визначна героїня, що вносить в головні постаті так багато душі та рутини, не цурається в иншій песі зайняти місце в хорі та сповнювати ролю статистки. В ролі Ольги Миколаївни в „Дні нашого життя" вона виявила себе справжньою артисткою. Багато відчуття в голосі, міміці й руках. Спеціяльно вибилася в цій песі в 3-ій дії з Едвардом von Ранкен, де спів нещасної дівчини, закінчений спазматичним плачем, викликав сльози у глядачів. З похибок у грі одна кидається у вічі, а саме одна невлична манера, це непотрібне підношення рамен у гору. Воно спеціяльно разило у „Чорній пантері", (сцена в каварні).

П. Міткевичівна є знаменитою танечницею. В танці одалісок вона виявила себе не тільки струнко-зручною балетницею, але й інтелігентною акторкою, послідовно видержуючи цей холодно-спокійний, східний ритм у пластиці тіла, та грі лиця. В ролі Сніжинки недоставало їй тої духовости, яка повинна променіти від Сніжинки. Ролю Галі в „Ніч під Івана Купала" відограла поправно.

В жанрі п. Карабіневич лежать ролі тверді, героїчні. В „Чорній Пантері", та в „Ніч під Івана Купала" проявила вона енергію і сценічний темперамент. П-ні Бенцалева визначається сценічною рутиною, відтворюючи досі здебільшого дрібні і невдячні ролі. Сам режісер п. Бенцаль, про якого вже давніше багато писалося, в песі Андреєва здобув собі велике признання. Добродушного безжурного пересічного російського офіцера з широкою натурою відіграв він з темпераментом та розмахом, не перешаржувавши ні одного моменту. В ролях амантів почував себе не зовсім добре.

Поважним талантом є п. Пухальський, який найбільш переконуючим був як Онуфрій в „Дні нашого життя". Тут дискретною грою виказав багато зрозуміння та акторської інтуїції пан Боровик як Едвард фон Ранкен в „Дні нашого життя" та як Мулен в „Чорній пантері" створив суцільні характеристичні типи холодних, філістерських, вирахованих людей.

В дрібних помічних ролях на високий ступінь мистецької гри вибився п. Остап Степовий. Як Ахмет в „Марусі Богуславці" проявив багато відчуття, а повною економікою міміки звернув на себе увагу сценічних знавців. Помітні завдатки на серіозних драматичних артистів виявили пп. Миколенко і Кемпа. Замітною силою в театрі п. Міткевичевої являється Ратушний, що як Архип в „Дні нашого життя" та як теольог Халява у „Вію, крім значних примет характеристичного актора, визначається ще й величавими голосовими вальорами. На загал у всіх акторів слідне старання в напрямі солідного опрацювання роль. А все це пливе з великим запалом до мистецтва. Тому й не диво, що не зважаючи на деякі зовсім зрозумілі недостачі, львівські вистави Наддніпр. Театру були тріюмфом солідної праці.

Вкінці не можна мовчанкою проминути того, що деякою дісгармонією, яка вкралась між львівську публику і театр, треба вважати нещасне площення, заініціоване Товариством еміґрантів, а радше його головою.

Чорна Пантера.

Листопадовий концерт.

Память 1. листопада нагадала жмінка молодих людей скромним святошним концертом, улаштованим у „Народнім Домі", дня 8. ц. м. Замісць величезної манифестації зійшлося кілька соток інтеліґентів та трохи молоді: повна відсутність робітництва. На кілька тисяч співучих Українців скромний хор з... 13 мущин!

Промову заборонила поліція. Хор під управою відомого диригента ради. Купчинського перебрав дещо корисного з хору Котка. Співали напамять, мали поставу співаків Котка і однотасний певний віддих. Свіжі голоси — звичайно: здорова молодь; баси, а головно соліст-баритон, знамениті: перші тенори присвні, але доминує тільки один голос, у високих тонах несміливий, переходить у фістулу. Відповідний добір II. тенорів дав би хорові инший вигляд. Було би бажаним, щоби з такої нагоди хор дав щось більшого, — хоча би дещо з воєнних квартетів Ф. Колесси. Проби можна би почати заздалегідь, а не в останній мент.

„Закувала та сива" (на бажання публики) переведене добре, а тільки зайво звільнене темпо при кінці. Також не треба би повторяти (на галицький лад) другої половини, бо це псує враження. „Стрілецькі" пісні" передані різно: одні взірцево, инші нагадували похоронний марш. Замісць хорого п. Вишнівського співав тенор п. Павлюк: мусить позбутись нахилу протягати ноти. Инші співаки часто „видержують" вищий тон, щоби показати свій голос, а це вражає у таких місцях як „За славу Вкраїни" (з пісні „За думою дума"!). Січинського „Пісня про Ничая" вийшла бездоганно.

П-на Д. Левицька має добрий, здоровий матеріял, особливо в середнім реґістрі, але високі тони ще не виходять пластично; деякі трудноші має ще з віддихом. Молодий скрипак п. Вістрюк прикував увагу всіх слухачів; має вправний потяг смичка і техніку. До найкращих пунктів належали декламації: на першім місці п-ни Сениківної; добре вийшла також декламація п. Беблюка і п. Костея; обі декламатори тільки занадто кричали.

Треба би мати надію, що на слідуючий рік такий концерт повинен бути кращим.

Л. Ясінчук.

НОВИНКИ.

— **Ордери і республика.** У звязку з семими роковинами відродження Польщі, президент польської республики видав нових 380 ордерів „Польонія Реститута". Цей „новий дощ відзначень" — як висловлюється „Дзенік Людови" — упав голосно на голови військових та урядовців.

— **Гострі слова** сказав посол Вітос у своїй свіжій статті в „Еху Варшав." на адресу польського уряду. „Опозиція його партії, „Пяста", є принціпіяльна, бо стоїть на становищі, що теперішний уряд не в силі нічого зробити для оздоровлення відносин у краю. Бо, точно, уряд не має ніякого санаційного пляну і тільки, мов у горячці, шукає скрізь позичок. Капіталізм істнує в Польщі тільки в теорії, а в практиці під ріжними гарними прикрасами переводять большевизм".

— **Шоломи для поліції** замовив польський уряд у державі, з якою воює економічно, з якої не хотів би брати собі ніякого прикладу: — у Німеччині. У цій справі внесли деякі посли інтерпеляцію у варшавськім соймі, підкреслюючи повне нехтування міністрів рідного промислу.

— **З буденних явищ.** У Вильні засуджено поліційних урядовців за хабарі: Шольца, б. комісаря 1. комісаріяту на 2 роки та 6 міс. вязниці, замісць карного дому; Римкевіча, старшого „пшодовніка" на рік вязниці; Кулаковского ст. „пшодовніка" на рік; Шнайдра на 5 міс.; Павловіча, б. голови слідчого уряду, на два тижні. — У Варшаві поліція відкрила тайну хліборобську секцію центр. комітету поль. комуністичної партії і арештувала кількох її членів. — У Варшаві доразовий суд засудив бандита Сташкевича на розстріл за вбивство жінки сокирою та грабіж.

— **Під увагу учительства.** Накладом видавництва Матвійчука, Львів, Панська 17. вийшла з друку рухома азбука сточна в пуделках в ціні по 60 гр., без пуделок по 50 гр. за один цілий комплет. Азбука друкована гарною темно-синьою краскою — надається до шкільного вжитку й повинна бути масово поширювана між українською дітворою. Учителі при гуртових замовленнях дістають на азбуці опуст. Звертаємо на цю азбуку увагу нашого учительства.

— **Помер** провідник швайцарських соціял-демократів Герман Ґрайліх у 85 р. життя, — родом зі Шлеська.

— **Монастир і сцена** — це два протилежні бігуни. І мабуть саме тому трапляється вряди-годи, що жіноцтво схильне до екстремів переходить з цього одного бігуна в другий. Недавно часописи передали вістку, що славна королева оперетки Мессаль, бувша „фаворитка" царя Миколи II. і недавна жінка великого князя, знуджена лаврами та успіхами між коронованими головами, вступила до монастиря. Тепер має аналогічну сензацію Льондон. На сцені виступає справжня черниця, Мерція Ґреґорі, яку батько, фринієр, віддав до монастиря ще в 17 р. життя. Зовсім випадково одна багата баронова відкрила у молодій черниці сценічний талант і намовила її скинути чернечі ризи. Один з льондонських театрів заанґажував п-ну Ґреґорі до ролі „Жанни Д' Арк у песі Шова, і де вона зможе відтворити ролю дуже близьку її душі.

— **Петропавловська твердиня** у Ленінграді має бути знищена, а на її місці заведений спортовий парк. Таким є рішення ленінградської міської управи. Залишиться тільки церков, де находяться царські гроби і кілька инших історичних місць. Петропавловська твердиня побудована в початках XVIII ст. відома перш усього своєю вязницею для політичних вязнів, далі карбівнею, старим арсеналом і артилерійським музеєм.

— **Розумний протест.** Конторщиці в Льос Анджелес (Каліфорнія), що видко нажились багато дечого в осередку найбільшої фабрики фільм, появились на вулицях з голими ногами на знак протесту, проти високих цін на панчішки. На ногах вписали собі заяву, що ходитимуть без панчіх так довго, доки власники крамниць не знижать цін. І добились свого.

— **В Українськім Лікарськім Товаристві** (вул. Руська ч. 3.) відбудеться на засіданню у вівторок 17. ц. м. відчит д-ра Е. Бурачинського п. з. „Про хірургію симпатичного укладу". 791 1—1

щю не піддамся, через якісь фальшовані листи справи не хочу залишити, не довівши її до сутнього кінця. Так само, як і раніше, я прошу Вас довести до відому Вашого центру, що я хотів би мати від його авторітетну відповідь на всі мої запитання.

Це не „нота", не „ультіматум", як гадає Б. Волін, а просто щире бажання мати точні, авторітетні дані. Мені багато раз приватно казали члени комуністичної партії, що національна політика на Україні в порівнянні з 1920 роком змінилася. Цього, звичайно, для мене не досить. Дійсні, перекональні дані я міг би мати тільки від ваших центрів. Того я мушу саме від них домагатися, а не чого иншого.

Б. Воліну домагання цих даних здається якоюсь провокацією з мого боку. Ви теж якось з невдоволенням писали про мої „оговорки", вам здається просто образою, що я маю оговорки, недовіря. Так, маю оговорки, мав недовіря, отверто і щиро кажу. Але дозвольте запитати, що для справи повинно бути важніще: придбати безкритичних, „безоговорочних" людей, що з примусу, чи з скрути, чи з моральної слабости або підлоти стають на коліна і нічого не перевіряючи, ні в що не вірячи, ніяких оговорок не ставлячи, плазують, виконують і славословлять? Чи придбати людей, які без примусу, вільно, з свого власного переконання стають у ваші ряди й як своє тіло відчувають тіло коллектива, як свою роблять справу, з вірою, з переконанням, з готовністю віддати за неї своє життя? Словом: рабів і льокаїв без оговорок ви хочете, чи свідомих, переконаних товаришів? Колиж ви вважаєте що для справи цінним булоб придбання товаришів, то чомуж ви не хочете подати тих даних, коли ви їх маєте, що я Савлів моглиб зробити Павлів? Чого ви так у даному разі надзвичайно чуло ставитесь до престіжу ваших центрів? Крім того: ще раз кажу, що це питання торкається не самого мене, що воно має громадський характер. Ви самі пишете, що моє імя має деяке значіння серед деяких українських кол. Вам здається, що ці кола — дрібнобуржуазна інтеліґенція. Себто ви хотіли сказати, що українська дрібнобуржуазна інтеліґенція поділяє мої погляди. Це, звичайно, не вірно. Але, я гадаю, що й українська інтеліґенція й багато з українських робітників і селян і навіть багато з українських рядових комуністів поділяють моє бажання знати, яка на Україні є справжня, дійсна національна політика. Стільки в ній було всяких ухилів і напрямів, що таке бажання цілком природне. І тому, коли я звертаюсь до ваших центрів за розясненням, то не тільки від себе особисто звертаюсь, а й від всіх згаданих груп. А їм одповісти, здається, можна без ніякої вади для свого престіжу.

Ще раз кажу: не для провокації ставлю ці запитання і домагаюся інформацій, а з дійсного бажання їх дістати, з свідомости важности акту, який би міг бути з мого боку, колиб я дістав ті інформації й колиб вони мене переконали. Колиж я не дістану таких інформацій, коли всі твердження окремих членів Вашої партії та Вашої преси про національну політику на Україні не будуть підтверджені авторітетними даними, то, розуміється, вийде провокація, але не з мосї вини і не з мого бажання, а просто з самих фактів. А з цього вже само собою випливає, що, значить, політика не змінилась, що вона така сама помилкова й неправильна, як і була. А з усякими помилками і неправильностями треба боротися. Це є простий, льогічний, необхідний висновок і ніяка загроза. Невжеж Б. Волін чи „Известия" гадають, що політичний робітник не повинен боротися з тим, що на його думку, є неправильне? І чи більше поважаним для мене булоб заявити, що хоч і вважаю за неправильну політику, але боротися не буду?

Звичайно, всяка як і робота, так і боротьба мусить бути насамперед доцільна. Коли ціль є перестрій України в соціялістичну країну, національно-вільну, самостійну й самодіяльну, то такий спосіб, як озброєна інтервенція буржуазних европейських держав є цілковитий абсурд, це є спосіб досягнення зовсім протилежного цій цілі. Така „поміч" европейських держав не є тільки загроза всім соціяльним досягненням революції, але й національним. І ті Українці, що покладають свої надії на інтервенцію, подібні до людей, що сподіваються вилікувати хворого смертельною дозою отрути.

Отже, Антоне Терентєвичу, ще раз прошу Вас переслати ці мої листи Вашим центрам. До цього вважаю за потрібне додати, що не тільки просте бажання установити істину керує мною в цій справі, але й обовязок соціяліста й члена своєї нації. Коли дійсно намічається принціпіяльна зміна в національному питанні й керуючі центри комуністичної партії мають твердий і непохитний намір провадити послідовно й до кінця свою поставу в життя, то з боку тих українських соціялістів, що були головним чином через національну політику в опозиції, булоб не тільки політичною помилкою, але й злочинством супроти соціялізму й своєї нації провадити далі те саме відношення до комуністичної партії, що було за иншого національного курсу. Таке відношення послужилоб тільки на гальмування необхідного процесу. І зовсім не тоді треба вертатися на Україну, коли й „без переговорів видно", що політика змінилась, як радять деякі мої противники вияснення ситуації на Україні. Коли справді є ця зміна, то з нашого боку булоб злочинством усяке відтягання вияснення і встановлення цього. Я не можу й не хочу брати на своє сумління й тіні відповідальности за затемнення справи й роблю все, що моя сила, щоб уникнути цієї помилки.

І коли Ваш центр, Антоне Терентєвичу, повторяю, так само зацікавлений в установленні істини, коли він з цією метою, треба гадати, дозволив на сторінках всесоюзного органу надрукувати неправильні твердження Б. Воліна, засновані на фальшованих, провокаційних листах, то хай дозволить вмістити в радянській пресі оці мої нефальшовані, непровокаційні листи. З щирою пошаною

В. Винниченко.

Кінцева замітка: Всі газети, що містили якісь повідомлення про мої переговори в справі повороту на Україну, прошу передрукувати ці мої листи або обєктивно переказати зміст їх.

В. В.

За рідну землю.

Віче в Золочеві.

Золочів 10. листопада 1925.

Дня 9. листопада н. р. у великій салі Т-ва ім. Шашкевича відбулося в Золочеві віче у земельній справі.

Віче відкрив адвокат д-р Ярослав Олесницький. Він схарактеризував сучасний політичний момент і пригадав історію боротьби за землю в Галичині. До президії вибрано д-ра Ярослава Олесницького як предсідника, а п. Івана Калиновича як секретаря. Справу земельної реформи реферував делеґат і секретар Центр. Комітету УНДО. п. Володимир Целевич зі Львова. Ядерно змалював він голод на землю у нашого селянства та представив історію боротьби за землю яко варстат праці. Докладнійше представив він кольонізацію української землі від 1918 р. по нинішній день і постанови законопроєкту про кольонізацію. На закінчення засугав засоби боротьби, яких повинен вжити український нарoд, щоби знівечити кольонізаційні пляни польського уряду.

В дискусії забирали голос численні бесідники. Д-р Теодор Ваньо поставив внесення в справі утворення повітового комітету оборони землі, зложеного з 12-ти членів. Для оборони землі треба гроша, тому мусимо перевести тривку економічну організацію. Найближчим завданням це уфундовання і підкріплення Земельного Банку у Львові. В тому напрямку поставив відповідну резолюцію. Селянин Марко Чучман завзивав селянство до праці і організації. Ми хочемо землі, бо ми голодні на землю.

— говорив він. Селянин Микола Загульський з Розважа, бувший член Української Національної Ради, пригадав часи панщини і представив лихоліття, яке переживає українське селянство, та поставив відомі резолюції в земельній справі. Осип Готовацький з Білого Каменя домагався, щоби при парцеляції брано під увагу в першу чергу місцевих інвалідів зі світової й польсько-української війни.

Предсідник віча піддав поставлені резолюції п. Загульського, д-ра Ваня і Готовацького під голосування, а присутні ухвалили їх одноголосно.

Іван Калинович іменем Старшини Кружка УПТ. в Золочеві прохав присутних взятися за інтензивну допомогу „Рідній Школі“. Віче закрив предсідник горячим апелем до присутних: „Хай кожна українська земля українському селянинові йде від хати до хати, від села до села“.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

З польського сойму.

На засіданню дня 12. ц. м. приступлено до дальших нарад над другим артикулом, який уповажнює міністра скарбу до затягнення інтервенційних позичок з уже затягненими на цю ціль на суму 200 міліонів золотих.

Льорд Ґрей говорить.

Льорд Ґрей виголосив промову з приводу вступлення Німеччини до Союзу Народів. Заперечує опінії, будьто би Союз створено тільки в інтересі побідників у великій війні. Треба сказати, говорив, що приступлення Німеччини до Союзу Народів лежить в інтересі міжнародньої суспільности і є корисне як для Німеччини так і для инших членів Союзу Народів.

Димісія міністра праці.

Комісія охорони праці радила над звітом віцемін. Яновского в справі безробіття. Ухвалено резолюції посла Стичиньского: Комісія охорони праці вважає, що відповідальний управитель міністерства праці не заслугує на довіря.

Відтак ухвалено резолюції посла Трепки: Комісія охорони праці признає безробіття за найважніший проблєм.

Міністр праці Сокаль, дізнавшися про ухвали комісії, вніс димісію зі свого становища.

Протиіталійські демонстрації.

Як доносять з Раґузи, оноді на вулицях міста відбулися антиіталійські демонстрації. Демонстранти маніфестували перед італійським консулятом. З товпи впав стріл. Демонстранти домагалися звороту Істрії і Зари.

З судової салі.

Процес Штайґера.

Двайцять четвертий день розправи.

Сензацію вчорашнього дня на розправі Штайґера були зізнання свідка Вікторії Ледльової з Відня. Про ті зізнання написали ми коротко вчора у статейці п. з. „Сензація в процесі Штайґера“. Ледльова — Полька, уроджена у Львові, жінка спенсіонованого машиніста, що перебуває тепер у Відні. В день атентату була у Львові зі своїм братом. А приїхала до Галичини на кілька днів, щоби відвідати родину та провірити, що сталося з її помешканням у Станиславові, яке займала там із мужом перед війною.

В хвилині атентату стояла тутже біля Штайґера, бачила докладно його лице, бачила рухи і пакунок, завинений у папір та перевязаний шнурком на хрест, який він кинув до проїжджаючого президента. Потім вона вхопила його за руку з одного боку а Пастернаківна з другого але вже на коритарі камяниці ч. 2 при вул. Леґіонів. Зізнання Ледльової зробили прикре враження на обвинуваченого, оборону та на всю присутну на салі жидівську публику. Ледльову переслухували цілий день, а потім трибунал разом із обороною, суддями присяжними і представниками преси доконали льокальної візії на місци атентату. Ледльова в найменших подробицях демонструвала усе, що пережила та бачила в день атентату. В часі льокальної візії сильні кордони кінної та пішої поліції замкнули весь рух на розі вул. Коперника, Леґіонів і Марійської площі. Після льокальної візії розправу відложено до нинішнього дня. Сьогодня допитувала Ледльову оборона.

Ледльова, повернувши з Галичини до Відня, та дізнавшися з ґазет, що на поразовій розправі був тільки один свідок, зголосилася до польського посольства у Відні та заявила, що хоче зложити зізнання в справі замаху. Її там прийняли неприхильно та не переслухали. Вона обурена тим понехала справу. В Галичині не голосилася зі своїми зізнаннями відтак зу тому, бо рідня а особливо брат відрадили їй це, заявляючи, що матиме багато неприємностей. Вернувши до Відня та переживши розчарування в польському посольстві, рішила не мішатися більше до справи та була пересвідчена, що Штайґера вже засудили. Випадково вичитала в одній німецькій ґазеті, що розправа відбувається тепер наново. Тоді пішла знов до посольства і тим разом її переслухали. Перед приїздом до Львова переслухав її поновно Свольке, який дав їй теж готовий пашпорт для поїздки до Львова і гроші на дорогу. Так вона й опинилась тепер перед судом у характері свідка.

Бібліоґрафія.

Ілюстрований Господарський Календар „ПРИЯТЕЛЬ ГОСПОДАРЯ“ на рік 1926. В-тво „Сільський Світ“ під редакцією аґрон. Евг. Архипенка. Зміст: Господарські роботи на кожний місяць. — В. Болох: Хліборобові (вірш). — Ев. Чикаленко: Як упорядкувати плодозмін у полі. — Про ранні парі. — Про зайняті парі. — Ралення стерні під ярину. — Ю. Рудич: Насіння для сівби. — В. Д. — Лубін — багацтво пісків. — О. Ганевська: Серадела — конюшина пісків. — Е. Архипенко: Господарка на піскуватих землях. — Агр. О. Дідич: Управа цукрових буряків. Про садження бараболі. Про вживання штучних гноїв. — Агр. Роман Яців: Про переховання гною. — Скільки сіяти в полі і на яку віддаленість. — Інж. М. Холевчук: Піднесення видайности молочних корів. — Агр. В. Гуленко: Як годувати молочну худобу. — Як вибирати молочну корову? — Ів. Шипітко: Контрольні товариства годування молочної худоби. — Як виробляти добре масло. — А. К.: Расові свині. — Яка має бути льоха на розплід. — о. Іван Нагурський: Лугівництво. — Гр. Герман: Птахівництво. — В. Коропів-Старий: Ветеринарія. — М. Стахурський: Сільська аптечка для худоби. — Е. Архипенко: Пасічництво. — Агр. М. Нестеровський: Садівництво. — Агр. Ю. Павликовський: Суспільне хліборобське життя. — Агр. В. Воробець: Як піднесли свій добробут данські селяне. — З. В.: Земельний Гіпот. Банк у Львові. — В. Цмайло-Кульчицький: Обезпечення будинків від огню. — Календар вагітности худоби.

Календар „СВІТ“ на р. 1926. Вид-тво „Друкар“. Зміст: *Іван Калинович*: Всесвітній історичний календар. Літературний відділ: *Р. Роляк*: Воле! *Василь Бобинський*: Чорнозем. *В. Ю. Кисілевський*: Джессі, канадійське оповідання. *О. Бабій*: Скошені квіти. *Мих. Рудницький*: З інтимностей Антоля Франса. Дикі люде. *Лаоніа*: „*“. *Овест Ордан*: Іі перша фільма. *В. Атаманюк*: З поезій. *Богдан Ко.*: Пласт. *Валентина Завадська*: Красуня Домка (З волинських оповідань). Мандрівка Колюмба по смерти. *О. Олесь*: „*“ *Галактіон Чіпка*: В погоні за сталою посадою. *Антін Павлюк*: „*“. *Клим Поліщук*: „Дивозлати“, оповідання. *Павло Лада*: Колись. Пробудження Сходу. Ліканська штука в старинному Єгипті. *Михайло Рудницький*: На пляжі. Таємний край. *Галина Орлівна*: Ясні коси. *І. Квасниця*: Азія проти Европи. *Василь Пачовський*: Поклін Тобі! *В. Т.*: Світляна смерть. *Федір Дудко*: Нещастя, оповідання. *Роберт Стівенсон*: Плякса, байка. *Олексій Новицький*: Відкриття старих мумій на Україні. Подорож Амундсена. *Д. Загул*: Захід. *Андрій Волощак*: В мандрівці життя. *Джек Лондон*: Semper Idem. *І. Кедрин*: В обороні кіна. На Баторого. *Л. Ганкевич*: Перша тюрма. Шевченко на фільмі. Початки мореплавства. *Осип Маковей*: З недрукованих поезій. *Вол. Дорошенко*: Як я переходив границю (Уривок із споминів старого еміґранта). Смерть останнього Романова. Війна в Марокко. *Роберт Стівенсон*: Слабий і здоровий. Лікування чахотки дома. Провідник по Львові і краю. Оголошення.

Спиридон Черкасенко: ЧУДО СВ. МИКОЛАЯ. Інтермедія для шкільних вистав. Ужгород. 1925. ст. 29.

ПОЛІТИКА. Двотижневий огляд націон. життя. Ч. 3. Зміст: 1. З індексу заборонених книг. 2. І. Кривякевич: Університетські справи. 3. С. Томашівський: Драгоманов і молодь. 4. В. Панейко: Українські леґіони по боці Антанти. 5. Д. Дорошенко: Денікин і Україна. 6. Біжучі справи: Божевільна тактика. — Політичні кризи в Німеччині, Франції і Польщі. 7. Замітки й уривки: Як у нас цитують. 8. Книжка і часопис.

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСТНИК. Листопад. Ч. 11. Прага. Зміст: О. Стефанович: Поезії — Є. Маланюк: „Куліш“ поезія. Отокар Бржезіна. Поезії. Пер. Ю. Шкрумеляк. — О. І. Бочковський: Проф. Нідерле про українське питання. — Проф. д-р В. Сімович: Иосип Маковей. — О' Коннор-Вілінська: Без наголовка. — В. Біднов: Дмитро Еварницький. — Райгородський: Думки песиміста. Л. Ц. Женевська конференція Академичних Т—в для Ліґи Націй. — З життя українського студенства. — Чорноморець: На Буковині. — В. Соломка: З життя українських еміґрантів на острові Кубі. — З життя чужоземного студентства. — Інж. М. Єремів: Українська студентська Олімпіяда. — Зі спортового життя. — Херсонець: Дещо по „товсті“ журнали.

МОЛОДЕ ЖИТТЯ. Часопис українсько го пласту. Ч. 9. В. Гіґо: На барикаді. — Самітний Олень: Червона калина. — Б. Кравців: Avanti. — Р. Кіплінґ: Муж. — Селопласт. Джіу-джіцу. Забави в домівці. І се і те. З пластового світу.

УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ. Тижневик у Хинах. Ч. 2. Харбін. Наші завдання. — М. Мацюкевич: У третю річницю. Німеччина, Росія й Україна. Уривок з Української Націон. Біблії. Що на українських землях. На Західній Україні. На еміґрації. На райськім острові. Зі світа.

СЛАВЯНСКАЯ КНИГА. Месячник слав. библиографий. Прага, Октябрь. М. Ц.: Русская зарубежная юридическая литература за 1924—25.— А. Саликовский: Украинская пресса в прошлом и настоящем. — К. Кочаровский: Краткий обзор организаций и литературы по Краеведению. — М. Могеровский: Русская газета революции. — С. Варшавский: Библиографические учреждения Праги.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 6·50 — 6·55, канад. дол. 6·10 — 6·20, чеські кор. 0·17·75— 0·18·00, леї 0·02·66 — 0·02·75, франки фр. 0·27·75 — 0·28·00, фр. швайц. 1·15—1·16, анґл. фунти 29·50 — 30·00.

Золото. 20 кор. 26·00 —26·25, 20 франк. 24·00—24·20; 20 марк. 28·80—29·00; 10 руб. 31·50—32·00.

Срібло. Австр. кор. 0·52·00—0·52·50, 5 ав. кор. 2·68—2·74, фльорени 1·34—1·37, рубл. 2·22 — 2·26 рубель дрібним сріблом 1·15 —1·20.

Збіжжа.

Пшениця краєва з 1925 р. 20·50 — 21·50, жито галицьке з 1925 р. 14·75—15·25, ячмінь галицький бров. —.— до —.—, овес гал. 16.00—16·50.

‡ Посмертні згадки.

Дмитро Малицький, родом з Вікна, довголітний учитель у Скалаті, помер дня 7.XI. ц. р. в 49-ім році життя. Похорони відбулися у Скалаті дня 9.XI. ц. р. при участи духовенства обох обрядів і при величезнім здвизі народу. Як взірцевий педаґоґ і наскрізь правий характер лишив по собі загальний, щирий жаль. В. И. П.

792 1—1

Тенюх Кирило, б. старшина Української Галицької Армії помер трагічно дня 18. жовтня ц. р. в Журавні. Покійний провів довгий і тернистий шлях цілої нашої визвольної боротьби разом з УГА. Довелося йому пробути на Денікінщині та відсидіти нераз польську тюрму. Жив покійний по звільненню з Домбя переважно з лекцій по приватних домах. Вразливий на усі громадські справи кинувсь у вир культурно-освітньої та громадської праці. Цього року по знесенню бойкоту з польських шкіл вписався на польський університет у Львові. Дня 18. жовтня спакував свої річи, попрощався зріднею і знайомими та готовився на дворець для виїзду до Львова. В останній хвилині, коли вже все було готове, віддійшов від запряженого воза та відібрав собі життя вистрілом із револьвера в садку під кущем калини. Яка була причина того трагічного вчинку, невідомо. В. И. П.

ОПОВІСТКИ.

Український мішаний хор Д. Котка.
у суботу 14.XI. м. Рогатин.
у неділю 15.XI. Підгайці.
у понеділок 16.XI. м. Підгайці.
у вівторок 17.XI. м. Бережани.
у середу 18.XI. м. Бережани. 768 6-6

Замість вінця на могилу найдорожчої Сестри Марії з Ціпановських Здеборської зложили на „Рідну Школу“ 50 зол. Вп. Зиновія Гамчикевичева і Евстахія Петерсова. За щедру жертву складає сердечну подяку Головна Управа УПТ-ва.

794 1—1

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.